

Οι φιλοσοφικοί όροι και η χρήση τους στην έκφραση του χριστιανικού δόγματος

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2c2R4Xi>]

Σε αυτό το πλαίσιο και ο κάθε κληρικός της χριστιανικής Εκκλησίας μπορούσε να χρησιμοποιεί τους αρχαίους φιλοσοφικούς όρους όπως ήθελε, εφόσον δεν υπήρχαν πλέον οι φιλοσοφικές σχολές που τους γέννησαν. Να μην τους χρησιμοποιήσει δεν γίνονταν, καθώς οι πόλεις της αχανέστατης βυζαντινής αυτοκρατορίας είχαν ως πρώτιστο συνεκτικό άξονα την ελληνική γλώσσα, η οποία δεν μπορούσε ποτέ να χωρίσει από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία (οι όροι «ἀγέννητον», «γεννητὸν», «ἐνέργεια», «βούληση» συνδέονταν άμεσα με συγκεκριμένες διδασκαλίες φιλοσοφικών σχολών που ζούσαν στην αχανέστατη αυτοκρατορία μέσω διαφορών δασκάλων φιλοσόφων).

Συνεπώς ήταν πολύ εύκολο οι φιλοσοφικοί όροι, έξω πλέον από τις φιλοσοφικές σχολές και πολύ μακριά χρονικά από την αρχαία Αθήνα, να χρησιμοποιηθούν αυθαίρετα από μη φιλοσοφικούς χώρους, όπως η χριστιανική εκκλησία – οι αιρετικοί ήταν κληρικοί της εκκλησίας – και σε αυτό το πλαίσιο να αλλοιώσουν επικίνδυνα το αγιογραφικό περιεχόμενο του χριστιανικού δόγματος. Αυτονοήτως και η επίσημη Εκκλησία ήταν υποχρεωμένη να χρησιμοποιήσει τους ίδιους φιλοσοφικούς όρους για να εκφράσει ορθώς το χριστιανικό δόγμα, απαντώντας στους αιρετικούς, όχι μόνο γιατί τους είχαν χρησιμοποιήσει οι αιρετικοί, αλλά και γιατί η ελληνική γλώσσα ήταν, όπως ήδη αναφέραμε, ο ένας εκ των δύο απαραίτητων συνεκτικών και ενοποιητικών κρίκων της αυτοκρατορίας. Αν ο Μέγας Αλέξανδρος δεν είχε ωθήσει τον ελληνισμό εκτών των στενών ορίων των πόλεων – κρατών της κλασικής αρχαιότητας, το χριστιανικό δόγμα από τον 325 μ.Χ. και εξής, δεν θα είχε χρησιμοποιήσει τους αρχαίους φιλοσοφικούς όρους ως μέσον για την επαρκέστερη διατύπωση της διδασκαλίας του.

Ο ακριβής συνειρμός μεταξύ αρχαίων αθηναϊκών «τειχών» της κλασικής αρχαιότητας και ελληνόφωνου χριστιανισμού της βυζαντινής αυτοκρατορίας με την αρχαία ελληνική φιλοσοφία, θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε με επάρκεια τη χρήση της φιλοσοφίας σε όλες τις περιόδους της βυζαντινής περιόδου, και στις δόξες της και λίγο πριν την πτώση της. Ο άγ. Γρηγόριος ο Παλαμάς, κατηγορεί τους αντιησυχαστές Βαρλαάμ, Ακίνδυνο και Γρηγορά πως δεν προβαίνουν στη διάκριση μεταξύ «ουσίας» και «ένέργειας» στον Τριαδικό Θεό, με αποτέλεσμα να μην παρουσιάζουν τον βιβλικό Θεό δημιουργό, που «ένεργεϊ» δημιουργώντας τον

κόσμο, παρά μόνο έναν Θεό ως αποτέλεσμα νοητικών συλλογισμών, χωρίς να δικαιολογείται η «ένεργητική» του σχέση με τον δημιουργημένο κόσμο.

Πρέπει όμως να ομολογήσουμε πως εκείνη την ώρα, του 14^{ου} αιώνα, ο Αριστοτέλης θα συμφωνούσε περισσότερο με τον Βαρλαάμ και λιγότερο με τον αγ. Γρηγόριο τον Παλαμά, καθώς η αριστοτελική «ουσία» δεν έχει το περιεχόμενο της «ἀκτίστης ουσίας» που απέδωσε τον 4^ο αιώνα μ.Χ. η βυζαντινή θεολογία για τον Τριαδικό Θεό, αλλά μόνο της «κτιστής ουσίας» (αν θα μπορούσαμε να κάνουμε μία τέτοια αναχρονιστική σύγκριση) που έδωσε η ρωμαιοκαθολική θεολογία όταν συνάντησε τον Αριστοτέλη – συγκεκριμένα όταν ο Θωμάς ο Ακινάτης εισήγαγε τον Αριστοτέλη στο δυτικό χριστιανικό δόγμα – καθώς για τον Αριστοτέλη μόνο οι «κτιστές ουσίες» υπάρχουν, και στην «μορφή» των «δευτέρων ούσιων», που τώρα δεν τις βλέπουμε μπροστά μας, αλλά και στη «μορφή» των «πρώτων ούσιων», όπως τις βλέπουμε στον παρόντα κόσμο· όμως και οι δύο είναι κτιστές.

[Συνεχίζεται]

<http://bitly.com/2bJyR4r>